

Täysistunto

Torstai 8.12.2016 klo 15.59—0.33

3. Hallituksen esitys eduskunnalle tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä koske- vaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 252/2016 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokun-
taan. (Hälinää)

Nyt minä pyydän, arvoiset edustajat, että ne, jotka eivät aio jäädä saliin, poistuvat hiljaa
tältä ja antavat tilaa ja sijan edustaja Kulmalan puheenvuorolle.

Keskustelu

17.02 **Kari Kulmala ps:** Arvoisa puhemies! Voimassa olevan lainsäädännön mukaan pi-
dättämisen ja vangitsemisen ainoana käytössä olevana vaihtoehtona on matkustuskielto.
Mielestäni on hyvä, että tälle on nyt tulossa tehostettu vaihtoehto, koska matkustuskielto
on monesti tehoton pakkokeino. Nykyisen lainsäädännön mukaan matkustuskielto voi-
daan määrätä, jos on syytä epäillä, että henkilö lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitut-
kintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa eli on niin sanottu karttamis-
vaara. Lisäksi matkustuskielto voidaan määrätä henkilölle, jos on syytä epäillä, että henki-
lö jatkaa rikollista toimintaa eli on niin sanottu jatkamisvaara.

Tässä hallituksen esityksessä pakkokeinolain säännöksiä tutkintavankeuden vaihtoeht-
doista täydennettäisiin lisäämällä lakiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tut-
kinta-arestista. Tuomioistuim voisi jatkossa määrätä rikoksesta epäillyn vangitsemisen tai
vangittuna pitämisen sijasta teknisin välinein, esimerkiksi jalkapannalla, valvottuun tehos-
tettuun matkustuskieltoon, mikäli matkustuskielto olisi riittämätön pakkokeino ja muut
pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyisivät.

Tällainen tehostettu matkustuskielto voitaisiin määrätä siis ennen vastaajan tuomitse-
mista rangaistukseen. Pidän tätä uudistusta tältä osin välttämättömänä. Liian moni oikeus-
istunto joudutaan tällä hetkellä siirtämään siksi, että vastaaja ei tule paikalle oikeudenkäyn-
tiin. Tosin jalkapantakaan ei ketään tuo paikalle, ellei henkilö itse sitä halua.

Lisäksi, kun vastaaja on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, tuomioistuim
voisi vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta määrätä tuomitun henkilön teknisin
välinein valvottuun tutkinta-arestiin, mikäli pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyi-
sivät ja tuomittu rangaistus olisi vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta. Tällaista kotiares-
tia ei siis voitaisi käyttää kaikkein törkeimmissä rikoksissa, mikä on erittäin tärkeä seikka
huomata. Tässä kohdin on mahdollisuus vähentää vankien määrää vankiloissa, ja ilmeises-
ti tältä osaltaan pyritään tähän tällä esityksellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Edellytyksenä kuitenkin tällaiselle tehostetulle matkustuskiellolle ja tutkinta-arestille olisi muun muassa se, että rikoksesta epäilty tai tuomittu sitoutuisi itse noudattamaan hänelle asetettuja velvollisuuksia ja lisäksi niiden noudattamista voitaisiin pitää todennäköisenä rikoksesta epäillyn tai tuomitun henkilökohtaisten olosuhteiden ja muiden vastaavien seikkojen perusteella.

Tässä kohdin onkin mielestäni se tämän esityksen heikoin lenkki. On toki hyvä, että tällaisen tehostetun matkustuskiellon rikkomisesta henkilö vangitaan, mutta sitten tullaankin jo lähtökohtaan takaisin. Matkustuskiellon ongelmana on yleisesti ollut, että matkustuskieltoon määrätyle asetettujen velvoitteiden valvonta on käytännössä ollut resurssien puutteen vuoksi varsin vähäistä, suorastaan mahdotonta. Tästä syystä sillä ei ole voitu kovin tehokkaasti torjua tai vähentää vaikeuttamis-, karttamis- tai jatkamisvaaraa.

Kysyessäni tätä asiaa viime viikolla poliisilta he kertoivat, että mikäli matkustuskiellon käyttöä haluttaisiin tai voitaisiin nykyisestä lisätä, sen valvontaa tulisi oleellisesti tehostaa. Tämä olisi myös heidän mielestään mahdollista tehdä asettamalla matkustuskieltoon jatkuva ja ympärivuorokautinen tekninen valvonta kotona olevan valvontapäätteen tai muun paikannuslaitteen avulla. Tällainen mahdollisuus on nykyisin käytössä useissa Euroopan maissa. Suomi tulee tässä asiassa jälleen viimeisessä junassa, vaikka kuljemme teknologiassa junan ensimmäisessä vaunussa.

Arvoisa puhemies! Näen tässä esityksessä paljon hyvää, varsinkin jos teknisin laittein voidaan entisestään korvata sitä, ettei resursseja saada lisättyä. Olisiko tällainen tekninen valvonta myös yksi keino valvoa, missä kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut henkilö liikkuu? Sitäkin olisi varmaan hyvä selvittää.

17.07 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää useita lakeja muutettavaksi siten, että tulevaisuudessa tutkintavankeuden vaihtoehtoja täydennettäisiin niin, että tuomioistuimien voisi määrätä rikoksesta epäillyn vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijaan teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon. Tietenkin on niin, että vankeudessa pitäminen syyllisenä tai syyttömänä on rahallisesti kallista, ja siltä osin tällainen kevennetty menettely nimenomaan epäillyn kohdalla voidaan katsoa hallitusohjelmassakin tavoitelluksi normien puruksi tai tässä tapauksessa uusien, halvempien toimintatapojen käyttöön ottamiseksi. Se on tietysti oikein, että tutkinta-arestia ei ehdoteta käytettäväksi kaikkein törkeimmissä rikoksissa.

Kuitenkin aina, kun puhutaan jollain tavalla vankeuden keventämisestä, tulee mieleen, että ei kai tässä nyt taas anneta tuomioistuimelle uusia välineitä rikollisia ymmärtävään kriminaalipolitiikkaan. Se mietityttää, miten toteutuu kansalaisten silmissä rikoksen sovitus ja ansaittu rangaistus, jos tällaista arestimuotoista rangaistusta voisi tuomioistuin määrätä myös ehdotonta rangaistusta kärsivälle rikoksentekijälle. Sellaista ratkaisua on vaikea kannattaa, kun huomioidaan muutenkin, että rikoksista tuomitaan Suomessa varsin lieviä tuomioita eikä niitäkään tarvitse istua päivästä päivään, erityisesti törkeissä väkivaltarikoksissa. Haluaisinkin, että tässä varmistettaisiin, etteivät tuomioistuimet voi tehdä ennestäänkin enemmän kansalaisten oikeustajua vastaan sotivia tuomioita.

17.08 Ville Tavio ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Mäkelän puheenvuoro edellä oli ihan aiheellinen, ja kiinnitin tässä omassa ajatuksenkulussani myös samaan asiaan huomiota.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Täällä kulkee tällainen tekninen seuranta tällaisella uudella nimikkeellä "tutkintaresti", ja siinä on selvästi riski juuri, että se jää käyttöalaltaan varsin marginaaliseksi myös näistä edustaja Mäkelän ilmi tuomista syistä. Kriminaalipoliittisesti en näe, että tätä kautta voitaisiin mennä siis siihen suuntaan, että henkilö ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittaessa kärsisikin ikään kuin sitä rangaistusta yhtäkkiä kotonaan. Tämä ei kyllä ole se suunta, mihin tässä hallitus haluaa mennä, ja sen takia lakivaliokunnassa, jossa itsekin olen, tullaan kyllä olemaan tarkkoina tämänkin kanssa.

Tässä on hyvänä asiana pakko mainita esimerkiksi sellainen, että asiantila muuten tämän tutkintavankeudessa pidon osalta, nimenomaan poliisivankiloissa, on ihan oikein tässä tunnistettu asiantila. Tutkintavankien siirron todellakin pitäisi ideaalisti tapahtua varsin nopeasti varsinaisiin vankiloihin ja niiden vankiloiden tiloihin. Se on tarpeellista ihan periaatteellisestikin jo ensinnäkin siitä syystä, että vankia ei voida teoreettisestikaan painostaa tai lahjoa pitämällä poliisivankilassa, ja toiseksi sitten tässä on se vankien kohtelunkin kannalta inhimillinen puoli, että vangit saavat nimenomaan varsinaisen vankilan tiloissa olla pääajan.

17.10 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Tässä otetaan käyttöön tämä tehostettu matkustuskielto, jota valvotaan teknisesti valvotuin välinein. Tässä on arvioitu, että tämä soveltuisi 15—20 henkilölle. Pohdin sitä, kuinka marginaaliseksi tämä jää ja jääkö tämä lain kirjain todellisuudessa kuolleeksi kirjaimeksi, että missä määrin tätä pystytään käyttämään.

Tämä poliisin tiloista tutkintavankilaan siirto viikon jälkeen aiheuttaa myös sen, että tämä kuulusteluihin käytettävä aika jää kyllä tosi lyhyeksi. Meillä esimerkiksi Lapissa Rovaniemellä on poliisivankila, mutta sitten tämä siirto tapahtuisi Ouluun, jolloin kyllä etäisyydet alkavat olla aika pitkät, 500 kilometriä mutkin, käydä tuolla. Eli tämän jälkeen sitten poliisin matka kuulusteluihin pitenee huomattavasti. Tässä on kansainväliset säädökset, jotka vievät tätä esitystä tähän suuntaan. Tietenkin tämä koskee myös muuta maata kuin Lappia, mutta tämä problematiikka jää valiokunnassa pohdittavaksi.

17.11 Ville Tavio ps: Arvoisa herra puhemies! Vielä sen verran tahdon mainita ja kehua, että tätä hallituksen esitystä, että tässä on nimenomaisesti huomattu se, että tekniikka kehittyy, ja tulevaisuudessa tekniikan kehittyessä nimenomaan tästä nilkkapantavangin, tutkintavangin seurantajärjestelmästä voi tulla paljon käyttökelpoisempi. Sen takia on nimenomaan perusteltua, että meille tulee nyt tämän tehostetun matkustuskiellon nimellä oleva tekninen seuranta tutkintavangeille. Voisin kuvitella, että jos tämä järjestelmä toimii, niin varmasti sitä nytkin vähän marginaaliseksi jäänyttä matkustuskieltoa tulaisiin kehittämään nimenomaan tähän tehostetun matkustuskiellon suuntaan eli tähän valvonnan suuntaan. Se olisi hyvin ymmärrettävää nimenomaan, jos se tekniikka vielä kehittyisi niin, että se olisi vähän edullisempaa kuin kaiken lisäksi: eli tehokkaampaa ja edullisempaa tekniikkaa. Mutta se ei kyllä poista nyt sitä tosiseikkaa, että kun mietitään niitä perusteita, millä tutkintavankeuteen määrätään — eli ensisijaisesti tietenkin se esitutinnan turvaamistarcoitus, niin sanottu sotkemisvaara, näin rikosjuristien ainakin käyttämänä, ja sitten ne muut erityiset edellytykset eli jatkamisvaara tai karttamisvaara — niin näistä täytyy myös huomata, että kyllä näiden vaarojen turvaaminen on tietenkin aika heikkoa matkustuskiellosta käsin. Ja kyllä siinä, että henkilö on sitten teknisessä seurannassa, on omat vai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

keutensa. Se on kansankielellä sanoen vähän niin, että sitten kun on tullut housuun, niin siinä vaiheessa on myöhäistä enää varoa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.